

Sosiaali- ja
terveysministeriö

HE 116/2025 vp

Sosiaali- ja terveysvaliokunnan kuulemiseen
13.11.2025

Sosiaali- ja terveysministeriö

Toimeentulotuen kokonaisuudistus

- Hallituksen esitys eduskunnalle laeiksi toimeentulotuesta annetun lain, sosiaali- ja terveydenhuollon asiakastietojen käsittelystä annetun lain 64 §:n ja kuntouttavasta työtoiminnasta annetun lain 10 §:n muuttamisesta (HE 116/2025 vp)
- Uudistuksen tavoitteita:
 - Vahvistaa henkilön itsenäistä selviytymistä, vähentää pitkäaikaista toimeentulotukiriippuvuutta sekä selkeyttää toimeentulotuen roolia viimesijaisena harkintaa vaativana tukena.
 - Vahvistaa tuensaajan velvollisuutta käyttää tulonsa omaan elatukseensa tai asunnon vuokraan taikka nopeuttaa, sujuvoittaa, selkeyttää tai yksinkertaistaa toimeentulotuen käsittelyä.
 - Toteuttaa julkisen talouden säästöjä.
 - Kuntien rahoitusosuuden lisäämistä nuorten aikuisten osalta koskevan ehdotuksen tavoitteena on kannustaa kuntia nuorten työllistämiseen mahdollisimman nopeasti, jotta tukikaudet jäisivät mahdollisimman lyhyiksi.

Perusosan alentaminen 50 prosentilla

- Velvoite hakea ensisijaisia etuuksia, joihin hakijan voidaan olettaa olevan oikeutettu.
- Työikäiselle hakijalle velvoite ilmoittautua työvoimaviranomaiseen kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi, ellei ole hyväksyttävästä syystä esteellinen vastaanottamasta työtä.
 - Esim. osa-aikatyöntekijät; yrittäjät, jotka eivät saa yritystoiminnasta välttämätöntä toimeentuloaan; opiskelijat, jotka eivät saa opiskeluun ensisijaista etuutta; lääkärinlausunnon omaavat, jotka eivät saa työkyvyttömyysetuutta; kotona alle kouluikäistä lasta hoitavat, jotka eivät saa kotihoidontukea.
- Jos Kelan antamasta yhden kuukauden määräajasta ja kehotuksesta huolimatta täysi-ikäinen ei hakisi ensisijaista etuutta tai työikäinen ei ilmoittautuisi kokoaikatyötä hakevaksi työnhakijaksi, toimeentulotuen perusosaa alennettaisiin 50 prosentilla.
- Alentaminen kestäisi niin kauan, kunnes henkilö olisi toiminut kehotuksen mukaisesti. Perusosa palautuisi ”normaaliksi” kehotuksen mukaisesti toimimista seuraavasta kuukaudesta lukien.
- Huom! Alentamisen kohtuusharkinta voisi kuitenkin estää alentamisen.

Perusosan alentaminen 20 tai 40 prosentilla

- Jos toimeentulotuen saajan työttömyysturvaetuuden maksu on keskeytetty työttömyysturvalaissa säädettyjen sanktioiden johdosta, toimeentulotuen perusosaa alennettaisiin. Alentamisen kesto riippuisi työttömyysturvan katkeamisen kestosta, ollen kuitenkin enintään kuusi kuukautta.
- Maahanmuuttajan, jolla ei olisi velvollisuutta ilmoittautua työttömäksi työnhakijaksi, mutta jonka toimeentulotuen tarve aiheutuu kotoutumissuunnitelmaan liittyvistä laiminlyönneistä, toimeentulotuen perusosaa alennettaisiin. Alentamisen kesto voisi tällöin olla voimassa olevan lain mukaisesti enintään kaksi kuukautta kieltäytymisestä tai laiminlyönnistä lukien.
- Alentamisen suuruus olisi näissä tilanteissa ensimmäiseltä alentamiskuukaudelta 20 prosenttia ja seuraavan/seuraavien kuukausien osalta 40 prosenttia.
- Huom! Alentamisen kohtuusharkinta voisi kuitenkin estää alentamisen.

Perusosan alentamisen kohtuusharkinta

- Toimeentulotuen perusosan alentaminen voitaisiin tehdä kaikissa alentamisen tilanteissa vain, jos se ei vaarantaisi ihmisarvoisen elämän edellyttämän turvan mukaista välttämätöntä toimeentuloa eikä alentamista voitaisi pitää muutenkaan kohtuuttomana.
- Alentamisen kohtuusharkinta tulisi tehdä yksilökohtaiseen harkintaan perustuen erikseen jokaiselta sellaiselta kuukaudelta, jonka osalta alentamisen edellytykset muutoin täyttyisivät.

Perusosan tason leikkaus sekä ansiotulovähennyksen ja vähäisten tulojen ja avustusten etuoikeuden poisto

- Toimeentulotuen perusosan tasoa ehdotetaan leikattavaksi:
 - 18 vuotta täyttäneiden yksin asuvien henkilöiden osalta 3 %.
 - Vanhempansa luona asuvien 18 vuotta täyttäneiden osalta 3 %.
 - Yksinhuoltajien osalta 2,1 %.
 - Muiden yhteistaloudessa asuvien kuin vanhempansa luona asuvien osalta 1,9 %.
- Alle 18-vuotiaiden toimeentulotuen perusosa suurenisi jonkin verran (0–0,7 %), mikä vähentäisi vaikutuksia lapsiperheisiin.
- Toimeentulotuen 150 euron ansiotulovähennys poistettaisiin 18 vuotta täyttäneiden osalta. Lisäksi heidän osaltaan poistettaisiin myös muiden vähäisiksi katsottavien tulojen ja avustusten etuoikeus.

Terveystenhooltomenojen ja asumismenujen huomioimiseen liittyyvät ehdotukset

- Terveystenhooltomenojen huomioimista perustoimeentulotuessa rajattaisiin. Muina perusmenoina otettaisiin tarpeellisen suuruisina huomioon muut kuin perusosaan sisältyvät välttämättömät terveystenhooltomenot. Kansaneläkelaitos voisi menon tarpeellista suuruutta ja välttämättömyyttä arvioidessaan ottaa huomioon yleisesti hyväksytyn hoitokäytännön ja tutkimusnäytön sekä uusien tai erityisen kalliiden lääkevalmisteiden kustannusvaikuttavuuden.
- Lain tasolla tarkennettaisiin, miten valtioneuvoston asetuksella säädettävät toimeentulotuessa hyväksyttävät asumismenujen kuntakohtaiset, perhekokoon perustuvat asumisnormit määritellään.
 - Toimeentulotuen saajien ja yleisen asumistuen saajien keskimääräiset asumismenot katsottaisiin 60. prosenttipisteistä.
 - Vahvistettua määrää muutettaisiin vain vähintään kolmen prosentin muutoksen johdosta.
 - Vahvistettua määrää nostettaisiin tai laskettaisiin enintään viisi prosenttia vuodessa. Kunnassa esiintyvän erityisen syyn perusteella normia voitaisiin kuitenkin nostaa viittä prosenttia enemmän, mutta enintään 10 prosenttia vuodessa.

Vaikutuksista kotitalouksien taloudelliseen asemaan

- Perustoimeentulotukea sai 249 600 kotitaloutta vuonna 2024. Perusosan tason leikkaus kolmella prosentilla yksinasuvilta ja vanhempien luona asuvilta 18 vuotta täyttäneiltä sekä muiden 18 vuotta täyttäneiden osalta noin kahdella prosentilla koskisi kaikkia saajakotitalouksia.
 - Perusosan tason leikkaus pienentäisi yhden hengen kotitalouden käteen jäävää tuloa noin 18 euroa kuukaudessa vuoden 2025 tasossa.
- Etuoikeutetun tulon poistuminen vähentäisi kotitalouden käteen jäävää tuloa 150 euroa per 18 vuotta täyttänyt henkilö, jolla on sen verran tai enemmän ansiotuloja.
 - Talouksia, joihin on kohdistunut ansiotulovähennys, on vuonna 2024 ollut 47 000.
- Vähäisten ansiotulojen ja avustusten muuttaminen jatkossa täysimääräisesti huomioitavaksi tuloksi 18 vuotta täyttäneiden osalta muuttaisi sellaisten kotitalouksien käteen jäävää tuloa, joilla on satunnaisia tuloja.
 - Vähäiseksi katsottavia tuloja oli vuoden 2024 aikana 39 000 hakijalla.

Vaikutuksista kotitalouksien taloudelliseen asemaan

- Velvoite hakea kokoaikatyötä koskisi jatkossa myös niitä toimeentulotuen saajia, jotka
 - työskentelevät alle 30 viikkotuntia (noin 34 000 henkilöä vuonna 2024) tai
 - opiskelevat päätoimisesta saamatta opintoetuutta (noin 3 400 henkilöä vuonna 2024).
- Velvoite hakea ensisijaista etuutta koskisi niitä perustoimeentulotuen saajia, jotka eivät saa ensisijaista etuutta. Yli kahden kuukauden pituisia tulottomia (henkilöllä maksussa korkeintaan verottomia etuuksia) kausia oli noin 33 000 täysi-ikäisellä henkilöllä vuonna 2024.
- Toimeentulotuen perusosaa alennettaisiin, jos toimeentulotuen saajan työttömyysturvaetuuden maksu on keskeytetty työttömyysturvalaissa säädettyjen sanktioiden johdosta. Työttömyysetuuden estäviä lausuntoja on vuoden 2024 aikana saanut noin 39 000 perustoimeentulotukea saanutta henkilöä. Karenssilausuntoja noin 13 000, velvoitelausuntoja noin 14 000 ja lausuntoja siitä, että työnhaku ei ole voimassa oli noin 21 000.
- Ensisijaisen etuuden hakeminen tai käyttäytyminen siten, että työttömyysetuuden estävää lausuntoa ei synny, voivat parantaa perustoimeentulotuen saajan taloudellista tilannetta. Perusosan alentaminen heikentää kotitalouden taloudellista tilannetta.

Käytettävissä olevien tulojen kuukausitason muutokset vuonna 2027 kotitaloustyypeittäin

- Keskimääräinen kotitalouskohtainen käytettävissä olevien tulojen muutos on noin 42 euroa kuukaudessa (mediaanimuutos 18 euroa kuukaudessa)
 - Perusosan tason muutos vaikuttaa käytännössä kaikkiin kotitalouksiin, perusosan alentaminen arvion mukaan vain suhteellisen harvaan kotitalouteen
- Taulukossa arviot vuodelle 2027. Arvioihin liittyy epävarmuutta.

Kotitaloustyyppi	Koti- taloudet, lukumäärä	Perusosan alennus	Käytettävissä olevien tulojen muutos, keskiarvo (€/kk)	Käytettävissä olevien tulojen muutos, mediaani (€/kk)
Yksin asuvat, miehet	107 371	Ei	-17	-18
		Kyllä	-272	-314
Yksin asuvat, naiset	68 001	Ei	-17	-18
		Kyllä	-275	-314
Muut yhden hengen kotitaloudet	50 055	Ei	8	-13
		Kyllä	-228	-229
Yksinhuoltaja- perheet	31 580	Ei	-24	-15
		Kyllä	-317	-353
Lapsettomat parit	13 582	Ei	-11	-19
		Kyllä	-238	-273
Kahden huoltajan perheet	19 560	Ei	-43	-19
		Kyllä	-278	-272

Taloudelliset vaikutukset

- Ehdotetut muutokset vahvistaisivat julkista taloutta 70 miljoonaa euroa, kun huomioidaan etuuksiin ja verokertymään. Lisäksi työllisyysvaikutusten arvioidaan vahvistavan julkista taloutta noin 29 miljoonaa euroa. Viranomaisten toimeenpanokustannukset kasvaisivat arviolta yhteensä 18 miljoonalla eurolla.
- Perustoimeentulotuen menojen arvioidaan vähentyvän 188 miljoonaa euroa vuodessa ja työttömyysturvan menojen lisääntyvän 148 miljoonaa euroa vuodesta 2027 lukien. Vaikutukset etuusmenoihin olisivat pienemmät vuodella 2026.

Muutos	Toimeenpanotulotuki	Työmarkkinatuki	Verotus	Yhteensä
9 § Perusosan suuruus	-28	0	0	-28
11 § Ansiotulovähennyksen poisto	-18	0	0	-18
11 § Avustusten huomioiminen täysimääräisenä	-6	0	0	-6
2 a § Palkansaajana työssä, jossa työtuntimäärä alle 30 tuntia viikossa	-20	31	-5	6
2 a § Opiskelee päätoimisesti saamatta opintoetua	-5	5	-1	-1
2 b § Velvollisuus hakea ensisijaista etua	-65	81	-17	-1
10 § Alennettu perusosa	-46	31	-7	-22
7 b § Terveystuettomenot ja muut menot	vähäinen			
Yhteensä	-188	148	-30	-70

Yhteisvaikutusten arvioinnit

- Seuraavissa muistiossa esityksen vaikutuksia on arvioitu suhteessa muihin hallituksen esityksiin:
 - STM:n ja TEM:n välinen muistio kolmen HE:n yhteisvaikutusten arvioinnista, jossa arvioitu tämän esityksen lisäksi seuraavat esitykset:
 - Hallituksen esitys eduskunnalle yleistukea koskevaksi lainsäädännöksi (HE 112/2025 vp).
 - Hallituksen esitys eduskunnalle työnhakijan palveluprosessin ja työnvälityspalveluiden kehittämistä koskevaksi lainsäädännöksi (HE 108/2025 vp).
 - STM:n muistio vuosina 2024–2025 tehtyjen sosiaaliturva- ja veromuutosten ja nyt käsiteltävänä olevan hallituksen esityksen vaikutusten arvioinnista kotitalouksien toimeentulotuen käyttöön ja tulonjakoon.
 - STM:n muistio toimeentuloturva- ja sosiaali- ja terveyspalvelulainsäädännön 2024–2026 muutosten yhteisvaikutukset eri ihmisryhmien perus- ja ihmisoikeuksien toteutumiseen.

Kiitos!

Sosiaali- ja
terveysministeriö